HRİSTİYAN FELSEFESİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ VE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLERİ

Hristiyan felsefesi, Hristiyanlık dininin ortaya çıkışıyla başlayan ve 15. yüzyıla kadar geçen sürede Batı felsefesi için kullanılan bir adlandırmadır. Hristiyanlık, yayılma sürecinde bazı felsefi görüşlerle karşı karşıya gelmiştir. Hristiyan dinine karşı yapılan eleştirileri savunmak adına bu din içinden bazı filozoflar çıkmıştır. Bu filozofların felsefesi, apoloji (savunma) olarak bilinir. Bu savunma felsefesi, ilk zamanlarda bazı felsefi görüşlere karşı yapılsa da zamanla dini açıklama felsefesine dönüşmüştür.

Dinî inanç ile felsefi düşüncelerin kaynaşması yaşanmış ve felsefenin tüm alanlarında din etkili olmaya başlamıştır. Bu etkinin olumsuz yansımaları da olmuştur. Felsefeye karşı alınan bu tutumdan dolayı bu dönemde felsefenin yanında bilim de dışlanmıştır. Felsefe ve bilim merkezleri bir bir kapatılmıştır. Örneğin 5. yüzyılda İskenderiye Kütüphanesi bilimsel ve felsefi çalışmaların Hristiyan düşüncesine zarar verdiği gerekçesiyle yakılmıştır. Benzer gerekçelerle 6. yüzyılda Yunan Akademisi de kapatılmıştır (Görsel 2.2).

Bu dönemde temel olarak inancın bilgiyi mümkün kıldığı düşünülür. Amaç yeni bilgiler oluşturmak değil kutsal olanı anlamaya çalışmaktır. Uzun bir zamana denk gelen Hristiyan felsefesi, iki temel dönemle sınıflandırılır. Bunlar Patristik ve Skolastik dönemlerdir.

Görsel 2.2: Hypatia, İskenderiye okulunda ders veren kadın düşünürdür. Geometri, matematik, astronomi ve felsefe dersleri vermiştir. İskenderiye Kütüphanesi'nin yakılması esnasında yaşamını yitirmiştir.

Hristiyan Felsefesi

Patristik Dönem

Skolastik Dönem

Patristik Dönem, MS 2-MS 8. yüzyıl arasında kalan ilk dönem Hristiyan felsefesidir. Bu dönem Hristiyan filozofları aynı zamanda din adamlarıdır. Tertullian, Cellemens ve Augustinus, bunların önde gelenleridir ve "Kilise Babaları" olarak da adlandırılırlar. İsmini bu adlandırmadan alan Patristik Dönem'de özellikle Augustinus'un izlediği akılla dini açıklama yolu, inancın temel öğretisi hâline gelmiştir.

Skolastik Dönem, 8. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar olan ikinci dönem Hristiyan felsefesidir. Skolastik ismi, Hristiyanlığın öğretilmesi için bu dönemdeki okullaşma hareketinden gelir. Skolastik "okul yolu" veya "okullaşma" anlamlarına gelir. Anselmus, Aquinolu Thomas ve Ockhamlı William bu dönemin önde gelen filozoflarındandır. Skolastik Dönem'de felsefenin eğitim alanına taşınması birçok öğrencinin dinî eğitim alarak Hristiyanlığı hızla yaymalarına neden olmuştur. Bologna ve Oxford üniversiteleri bu dönemde kurulan ve bu geleneğin öncüsü olan yerlerdir.

HRİSTİYAN FELSEFESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- Din merkezli düşünce görülmüştür.
- Akılla dinin temellendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır.
- Akıl ve inanç tartışmaları ön plana çıkmıştır.
- İnancın bilgiyi mümkün kıldığı düşüncesi egemendir.
- Antik Yunan felsefesinden etkilenilmiştir.
- Tanrı'nın varlığı kanıtlanmaya çalışılmıştır.
- Kutsal metinlerin doğruluğu merkeze alınmıştır.
- Oluşturulan fikirlerde dinsel otoriteye karşı gelinmemesi gerektiği söylenmiştir.

HRİSTİYAN FELSEFESİNİN BAZI PROBLEMLERİ

- Tanrı'nın Varlığının Kanıtı Problemi
- Kötülük Problemi
- Ruhun Ölümsüzlüğü Problemi
- Tümeller Problemi

Tanrı'nın Varlığını Kanıtlama Problemi

Hristiyan felsefesinde Tanrı'nın varlığına yönelik kanıt gösterilmesi üzerine şekillenen bu problemin temeli, MÖ 6-MS 2. yüzyıl felsefesindeki Tanrı kanıtlamalarına dayanır. Ontolojik ve kozmolojik açıdan yapılan bu kanıtlamalar aynı zamanda İslam felsefesinde de kullanılmıştır.

Hristiyan Felsefesinde Tanrı'nın Varlığına Yönelik Kanıtlar

Ontolojik kanıtlama; Tanrı kavramından çıkar ve mantıksal olarak onun varlığını kanıtlamaya yöneliktir. Hristiyan felsefesinde Anselmus tarafından ileri sürülen bu kanıtlama yolu, daha yetkini düşünülemeyen ve tasarlanamayan anlamıyla Tanrı'nın insan zihninde bulunmasını, Tanrı'nın var olduğuna kanıt olduğunu belirtir. Buradan hareketle Tanrı'nın mutlak olarak var olduğu sonucuna ulaşır.

Kozmolojik kanıtlama; her şeyin bir nedeni olduğu fikrine dayanarak evrende var olan bütün varlıkların kendinden önce gelen bir varlık nedeniyle var olduğunu söyler. Geriye doğru gidildiğinde mantıksal olarak bir ilk varlığın olması gerektiğini ve o varlığın Tanrı olduğunu ileri sürer. Bu kanıtlama yolu, Aristoteles'in ilk neden görüşü etkisinde Aquinalı Thomas tarafından ileri sürülmüştür.

Kötülük Problemi

Kötülük problemi düşünüldüğünde genel olarak iyi ve kötünün veya günah ve sevabın açıklanması gerekir. Ana sorun "Eğer Tanrı varsa, mutlak güç sahibiyse ve insanın iyiliğini istiyorsa neden dünyadaki kötülükleri önlemiyor veya kaldırmıyor?" gibi sorular ekseninde şekillenir.

Kötülük problemi, Hristiyan felsefesinde pek çok problemle ilişkilidir. Kötülük, Tanrı'nın varlığına kanıt probleminde Tanrı'nın var olmadığına yönelik delil olarak sunulmuştur. Tanrı, kötülüğü kaldırmıyorsa ve kötülük de varsa o hâlde Tanrı yok çıkarımında bulunanlar olmuştur. Bu çıkarım; başta Tanrı'nın varlığını kabul edip sonunda Tanrı yoktur çıkarımına ulaşınca, güçsüz bulunarak eleştirilmiştir.

Hristiyanlığa göre Tanrı; insanlara iyiliği emreden, kötülükten uzak durmalarını isteyen ve her şeyi yaratan tek varlıktır. Bu açıdan Hristiyan felsefesinde kötülük problemine çeşitli açıklamalar getirilmiştir. Bunlar arasında Augustinus'un ve Aquinalı Thomas'ın açıklamaları öne çıkmaktadır.

Kötülük Problemine Yönelik Görüşler

Augustinus, Tanrı'nın her zaman iyiyi emrettiğini ama insana irade vermek suretiyle iyiyi veya kötüyü seçme özgürlüğünü de tanıdığını belirtir. Kötülük, irade zayıflığından kaynaklanır. Hz. Adem'in bile yasaklanan bir şeye el uzatması sonucunda cennetten kovulduğuna işaret ederek Tanrı'nın insanı kukla olarak yaratmadığını belirtir. Bu açıdan kötülük problemi aynı zamanda kader ve özgür irade problemiyle yakından ilişkilidir. Kaderin Tanrı tarafından bilinip insan tarafından bilinmiyor olması özgür irade sorununu doğurur. Augustinus, insanın kaderini bilmiyor olmasını özgür iradenin gerçekleşmesi olarak düşünür.

Aquinalı Thomas'a göre kötülük, iyinin eksikliği veya yoksunluğundan kaynaklanan irade zayıflığının sonucudur. O, görüşlerinde İbn Sînâ'dan etkilenmiş ve Augustinus öğretisiyle İbn Sînâ'nın görüşlerini sentezlemiştir. İbn Sînâ'ya göre Yaradan evreni mükemmel bir şekilde yaratmıştır. Kötülük, kusurlu olan insanın erdemden uzak oluşundan kaynaklanır. Ayrıca iyinin anlaşılması için de kötü gereklidir.

Tartışalım

Her şeyin Tanrı tarafından yaratıldığına inanan bir insan için kötülük problemi nasıl çözümlenebilir?

Tartışma Notları

....
....
....
....

Ruhun Ölümsüzlüğü Problemi

"İnsan sadece bedenden mi yoksa beden ve ruhtan mı oluşur?" sorusu Hristiyan felsefesine de yöneltilmiştir. Hristiyan felsefesinde ruh ve beden konusunda genel olarak düalist (ikici) bakış açısı kabul edilmiştir. Bu dönem felsefesi ve teolojisinde "değişen ve ölümlü beden" ile "değişmeyen ve ölümsüz ruh" anlayışı temel kabuldür. Ruh, bedenden bağımsız ve bedenden önce yaratılmıştır. Maddi bir yapı olmayan ruh; değişmez, sonsuz ve ölümsüzdür. Ruh, Tanrı'dan ayrılmıştır ve ona geri dönecektir. Beden ve ruh karşıtlığı aynı zamanda ruhun ölümsüzlüğünün kanıtıdır. Ruh ve bedenden oluşan insan, Augustinus'a göre bu dünyada sadece bedenini bırakır ve ruhuyla öte dünyaya gider. Ona göre ruh ölümsüzdür.

Uygulama

Aşağıdaki metni okuyup metinden hareketle verilen soruyu cevaplayınız.

Eğer ölüm her şeyden kurtulmak olsaydı bu kötüler için bir hediye olurdu, onlar öldükleri zaman ruhlarıyla birlikte bedenlerinden ve kötülüklerinden de kurtulmuş olurlardı. Şimdi ruhun ölümsüz olduğu açıkça ortadayken kötülüklerden kurtulmanın olabildiğince iyi ve aklı başında olmaktan başka bir yolu kalmamaktadır. Çünkü ruh Hades'e (Yunan Tanrı'larından biri) giderken eğitiminden ve terbiyesinden başka bir şey götüremez yanında. Söylenenlere göre bunlar Hades'e yolculuğun başından itibaren ölen kişiye en fazla yararı ya da zararı dokunacak şeylerdir.

Platon, Phaidon

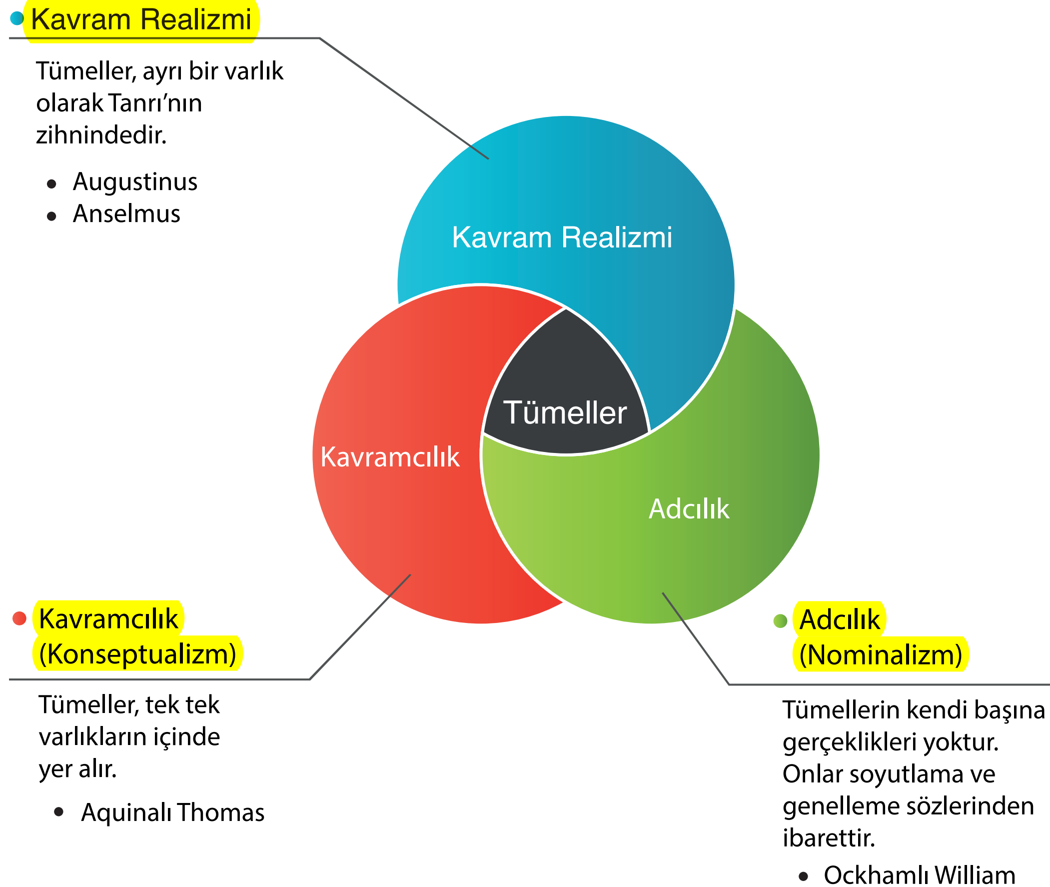
Soru

Metinde geçen Platon'un ruh hakkındaki görüşleriyle Hristiyan felsefesi arasında nasıl bir ilişki kurulur?

Tümeller Problemi

Terim anlamıyla tümel, belli bir sınıfın tüm bireylerini içine alan genel kavramları işaret etmek için kullanılır. Tümellerin ne olduğu ve nerede bulunduğu üzerine felsefede derin tartışmalar yapılmıştır.

Tümeller tartışması genel olarak Platon ve Aristoteles'in varlık anlayışlarında ortaya çıkar. Platon'a göre tümeller yani idealar, tek tek nesnelerde değil ayrı bir var oluş niteliğindedir. Aristoteles'te ise özler olarak ele alınan tümeller, nesnelerin kendi kapsamındadır. Bu düşüncelerden yola çıkılarak yapılan tümeller tartışması, MS 2-MS 15. yüzyılda Tanrı'nın varlığıyla birlikte düşünülerek yeniden yorumlanmıştır. Tümeller tartışmasında üç görüş ortaya çıkmıştır (Şekil 2.1).

Şekil 2.1: Tümeller problemi